11

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

FEBRE ERYSIPE-LACEA

QVAM

PROPITIO SVMMO NVMINE

PRÆSIDE

PRO-RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICO

DN. FRIDERICO HOFFMANNO

FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE ET h. t. DECANO

Ad d. Martii Anni MDCCXXIX.

H. L. Q. C.

PRO DOCTORIS GRADV

RITE OBTINENDO

PVBLICO EXAMINI SISTET

FRANZ LVDWIG DIETRICH

BIELICENSIS - SILESIVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO DOMINO,

DOMINO

HENRICO WILHELMO

S. R. I. COMITI

DE SOLMS ET TECKLENBVRG

DYNASTAE

IN WILDENFELD ET BIELIZ

DOMINO

MÜNZENBERGAE ET SONNENWALDAE

SACRAE CAESAREAE MAJESTATIS CAMERARIO &c. &c.

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

IN SVBMISSAE DEVOTIONIS TESTIMONIVM

DICAT

AC CVM VOTO

PERENNIS FELICITATIS

ET

INCONCVSSAE SANITATIS

DEDICAT

DEVOTISSIMVS CLIENS

FRANZ LUDWIG DIETRICH,

BIELICENSIS SILESIVS.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA.

DE

FEBRE ERYSIPELACEA.

PROOEMIUM.

INgens quidem morborum numerus, quibuscum mortales ſubinde affliguntur tandemque penitus e medio tolluntur. Sed nullum ex his genus majoris, ob gravitatem & frequentiam, in Medicina momenti, quam febris & inflammatio. Pandemius eſt uterque hic morbus, a quo nulla gens, nulla ætas, natura nulla, ſexus nullus immunis, ſed omnes omnino patent ex æquo, tam ſæpe & tam

tam crebro, ut, si calculum recte ponamus, vix decimus ægrotorum, alia, quam febrili, aut inflammatoria, detineatur passione. Gravem autem etiam esse utrumque, nemo sane ignorat, qui; quantopere in iis tota motuum vitalium œconomia turbetur ac lædatur, ex ipsis quibus stipantur symptomatibus, tenet perspectum. Formalis quippe febris ratio in eo consistit, ut universum nervosarum partium genus spasmis exagitet vehementer, nec eapropter ulla in corpore pars sit, quæ sub impetu suo secundum naturam munere rite fungatur, ipsa mens haud raro turbetur, quin, nisi remittant iterum infestæ stricturæ, vita ipsa opprimatur. In inflammatione autem, ille alicubi subsistens humor impactus, non modo vitalem succorum progressum graviter turbat, æstum & calorem in universo corpore accendit, sed & in parte cui insidet, ardorem & dolorem suscitat exquisitum, ac nisi cito discutiatur, corruptionem inducit, modo citius, modo lentius vitæ ipsi insidiantem. Interim tamen uterque hic morbus non semper una eademque infestat vehementia, nec periculo semper eodem; sed febris pro maiori, vel minori causæ virulentia, jam mitior est, jam gravior; & inflammatio, prout partes magis, vel minus nobiles ac sentientes infestat, cum minore etiam, vel majore periculo complicatur. Hinc ubi interius obhærescit materia acris, deleteria & inflammans, febrem accendit acrem & haud leve vitæ intentat periculum. Sed ubi hæc critico quodam motu ad externas minus nobiles partes amandatur, remittit impetus & morbus tandem etiam discedit, nisi forte ob intervenientes alias causas eventus procuretur minus auspicatus. Patet id uberius febrium exanthematicarum exemplo, quæ magna cum

vehementia adoriuntur; ubi tamen facta in cute efflorescentia, defervescunt. Sed quando retinetur materia intus, aut egressa relabitur, internis vitæ proxime servientibus partibus inflammationem inducit, cum vitæ utplurimum jactura. Atque ex harum censu etiam est illa febris, quam sequitur inflammatio erysipelacea. Frequens certe & gravis morbus, sed qui plerumque vel domesticis experimentis relinquitur, vel negligentius ab ipsis medentibus excipitur. Ex quo quam gravia in laborantes resultent incommoda, pluribus experientia quotidiana facit testatum. Mihi autem digna omnino est visa hæc *erysipelacea febris*, quæ penitius excuteretur & de qua recta medendi methodus suppeditaretur. Sumsi igitur hoc mihi ad ductum *Magnif. Dn.* PRAESIDIS jam speciminis inauguralis loco perficiendum, & summum Numen supplex rogo, velit cœpto favere labori.

§. I.

ERysipelatis vox, origine Græca, vel à colore rubro, vel quod ad vicinas serpat, derivata, apud priscos quidem latius sumta videtur, pro quavis inflammatione. Hodie autem in scholis Medicorum stricte & proprie denotat illum affectum, quem Latini dicunt, a colore roseo, rosam, nec non ob ardorem impensum, ignem sacrum, nostri **die Rose, das Rothlauf, das wilde Feuer.** Vt vero, quid nos per erysipelaceam febrem intelligamus, statim in limine pateat, dicimus: esse febrem exanthematicam, in qua sub intensiori sanguinis & humorum motu, serum acre, sulphureæ, causticæ naturæ, ad partes extremas, cum tumore, rubore, ardore & dolore, propellitur.

§. II.

§. II.

Febrem igitur, & quidem exanthematicam, esse, erysipelaceam, asserimus, idque etiam omnia, quibus stipatur symptomata, uberius evincunt. Nimirum praecedit lassitudo in toto corpore, succedit horror, cum praecordiorum anxietate, vigilia, dorsi capitisque dolore, excipit aestus, pulsus contractus & frequens est, alvus stricta, urina rufa sine sedimento, aliquando accedit vomitus biliosus, aliquando delirium, in glandulis colli, axillarum, vel inguinum dolor aliquis sentitur ac tumor, & inde sensim stria rubea secundum rectum ductum versus inferiora elongatur, donec intra tertium utplurimum & quartum diem, partem aliquam, frequentissime in cruribus, aliquando in capite, genis, facie, mammis, aut brachio, dolor corripiat pungens & pulsans, cum calore, ardore, tumore superficiali & rubore, florido instar rosae, plus minusve expanso, qui ex compressione disparet, eademque remissa, mox redit. Postea febris cum gravioribus symptomatibus conquiescit, pulsus fit mollior, somnus redit, mador prodit, urina sedimentum ponit, dolor cum ardore sensim mitescit, rubedo etiam, aliquandiu adhuc perseverans flavescit, pallescit ac demum cum pruritu evanescit, atque interdum cuticula vel sponte, vel ob frictionem finditur, vel fissa surfurum instar abscedit & abraditur. Sed quando minor ardor & rubor, tumor autem magis expansus, efflorescunt quandoque vesicae subalbidae, e quibus serosus humor, tandem saniosus & pus, effluit, atque discusso erysipelate, tumescentia remanet oedematosa. Quandoque etiam pustulae, quandoque vesicae majores, prodeunt, aliquando in ambitu lividae, vel etiam nigricantes, e quibus

ruptis

ruptis ſanies promanat, & ſuſcitat exulcerationem, facile in gangrænam tranſeuntem.

§. III.

Sic incedit atque decurrit eryſipelacea febris. Omnia autem, quæ in ipſa præſto ſunt pathemata, & gravia, & multa, confirmant utique, non tam levem & innocentem eſſe morbum, ac vulgo ereditur, ſed gravem ſæpe atque periculoſum, quin eundem multum affinitatis alere, cum morbo omnium atrociſſimo, ipſa febre peſtilentiali. Nam invadit fere hoc malum uti peſtilentia, ut qui hanc experti, illius autem inſultui minus aſſueti, exiſtiment, ſe lue peſtifera corripi, donec tandem in cute compareat inflammatio eryſipelacea, morbique genium apertius prodat. Vti deinceps materia peſtilentialis ſedem ſæpius figit in glandulis inguinalibus, axillaribus & parotidibus; ita eadem obſervantur in eryſipelate, quod ubi capiti imminet, patiuntur primum parotides, ſi mammis, axillares, ſi pedibus, inguinales. Peſtifera præterea materia in glandulis abſceſſus format, ac partibus extremis facile gangrænam & ſphacelum inducit; ſacrum autem ignem axillares præſertim & mammarias glandulas ſic ſæpe adurere, ut pus contrahant & artus quoque fœda corruptione afficere, omnes qui medicinam faciunt uberius norunt. Demum ſicuti in peſte nil periculoſius, quam ſi materia expulſa ab externis, ad interiora relabitur: ſic eadem noxa idemque periculum a retroceſſione eryſipelatis metuendum.

§. IV.

In eo tamen eryſipelacea a peſtilentiali febre differt, quod non ex contagio, ſine cauſa externa, ſed interna oriatur, nec contagioſa ſit & alios ſola exhalatione in-

ficiat, nec tam virulenta sit & cum mortis periculo juncta. Inflammatio autem erysipelacea, ab aliis, his distinguitur, quod tumor in illa depressior, dolor non tam tensivus, color quoque roseus & floridus, qui in his magis fuscus. Neque minus a phlegmone discernendum erysipelas. Nam in hoc inflammatio magis superficialis, in latum diffusa & pressa colorem exuit, materia quoque pauca & tenuis, in illo autem profundior inflammatio, subjectam non modo cutem, sed & pinguedinem & musculos tangens, attactu, ob duritiem, colorem non deponens, ac fit a stagnante impuro sanguine, propterea facilis in gangrænam est transitus.

§. V.

Ipsum autem erysipelas a Practicis vulgo distinguitur in verum, quod & simplex, ac in nothum, quod & scorbuticum, vocant. Simplex facilius obsecundat commodis remediis internis & externis, ac tantum in superficie cutis hæret; nothum autem magis est chronicum, ob succorum impuritatem altius radices agit, difficile curatu & facile abit in ulcera mali moris. Subdividunt hoc igitur iterum in illud, quod cum, & quod sine exulceratione est. In exulcerato plus utique periculi metuendum, & ægris & Medicis, & per longum sæpe tempus detinet, difficulter consolidandum.

§. VI.

Porro erysipelacea febris quandoque idiopathica, siue morbus primarius, quandoque symptomatica & morbus secundarius. In anasarca quippe, ascite, item diuturno ictero, flavo & nigro, accedit haud raro symptomatice erysipelas & ægrum jugulat. Sæpe etiam complicatur vulneribus partium nervosarum, præsertim cranii

ejus-

ejusque membranarum, item fracturis ossium, ac tum quoque in ancipiti versatur æger.

§. VII.

Tum non in omnibus semper unius ejusdemque indolis est erysipelas ac vehementiæ. Etenim in quibusdam, juvenibus maxime, nec materia adeo virulenta, nec adeo multa, levius facit ac benignius, quod neque glandulas occupat, neque febrem intensam movet, sed secundo mox die prodit, cum rubore, tumore ac dolore in pedibus, & sub perspiratione debita, vel leni remedio domestico, promte discutitur. Contra ea in cacochymicis, senibus & impuris corporibus, ubi materia, & copiosior, & deterior, systema nervorum & vasorum gravius exagitatur, febris est acrior, dolores & inquietudines acerbiores, ac nisi exquisita medicatione excipiatur, diu affligit & ægrius cedit.

§. IIX.

Differt quoque erysipelas ratione partium quibus incumbit, & variis distinctis stipatur symptomatibus. In pedibus nitorem inducit tibiis, quin, si gravius, cum dolore ad crura usque propagatur & levi attactu exacerbatur. Faciem si occupat, intumescit hæc successive, rufescit, interspersis copiosis aqueis vesiculis, oculi a tumore clauduntur, spiritus difficulter trahitur, nares & fauces aridæ valde sunt & siccæ, & torpor plerumque ac sopor conjunctus est, quin, ob propinquitatem cerebri, metuendum, ne in phrenitidem, vel lethargum degeneret lethalem. Mammas ubi erysipelas tangit, intumescuntque, indurescunt, sæpe lapidis instar, cum exquisito dolore & facile sequitur suppuratio. Sub axillis ibique positis glandulis acerbissimo stipatur dolore & plerum-

que in abſceſſum deſint. Vmbilicalem regionem in infantibus, frequentius infeſtat, ac inde per abdomen ſpargitur, cum gravibus pathematibus, funeſto utplurimum eventu.

§. IX.

Ex peculiaribus eryſipelatis generibus eſt illud, quod gravioribus ſymptomatibus prodit, modo ſupra, modo infra umbilicum, & medium corpus, ab anteriori facie ad poſticam & ſpinam usque, utplurimum latitudine aliquot digitorum transverſorum, cinguli inſtar ambit, cum intenſiſſimo ardore & inſidentibus puſtulis acribus, ignis in modum urentibus. Paucis hoc noſtro tempore cognitum, & a Veteribus quoque parum notatum. Meminit ejusdem PLINIVS *lib. XXVI. cap. XI.* ſub nomine Zoſter, & SCRIBONIVS LARGVS *de comp. medic. cap. XCIIX.* vocat Zonam. Vidit illud haud ita pridem *Magnif. D. PRAESES* in viro celeberrimo literato, purpuræ ſcorbuticæ admodum obnoxio, hac aliquandiu retenta, idque interne temperatis diaphoreticis, & exterius in fine litu olei ovorum, intra quatuordecim dies, feliciter perſanavit. Alias omnino periculoſum, & tradit jam PLINIVS, quod hominem necet. Quam periculoſum etiam ſit binis exemplis confirmat *JO. LANGIVS epiſt. pag. 110.* uno Marchionis Georgii in Onelſpachio, qui eodem ex ulcere cruris a Chirurgo intempeſtive conſolidato interiit; altero Comitis Palatini Otthenrici, qui a lumbis ad genua usque hoc exanthemate circumdatus, febre ſimul ad delirium usque æſtuans, inciſa tamen utriusque pedis vena & adhibitis quæ febrem reſtinguerent, a morte adhuc vindicatus. Neque minus idem cum hoc eſſe videtur affectus, quem

TVL-

TVLPIVS *obſervat. medicinal. lib. III. cap. XLIV.* ſub nomine exedentis præcordiorum herpetis deſcribit.

§. X.

Omnium vero, ut ita dicam, maligniſſimum eſt, quod poſt magnum virium languorem in corporibus ſenilibus, eminentius cacochymicis, erumpit, ſubito late diffunditur, liveſcit, nigreſcit & necat. Obſervavit id quondam *Magnif. Dn. PRÆSES* in conſiliario ſeptuagenario, cujus femur totum occupavit inflammatio eryſipelacea, cum febre acuta & affectu ſoporoſo, in quo altero mox die color in fuſcum converſus & quinto die mors acceſſit. Ejusdem deleteriæ indolis & illud eſt, quod nonnunquam in febribus malignis & peſtilentialibus, ſub papilla & in cordis regione, vel etiam manibus aliisque exquiſitioris ſenſus partibus, effloreſcit, lividum mox fit, demum atrum, morte cito ſubſequente. Quod & PLATERVS ſæpius annotavit ac *opp. tom. II. pag. 23.* ſub nomine maculæ latæ deſcripſit & quale etiam ſe vidiſſe teſtantur collectores *Hiſtor. morb. Vratislaviens. anno MDCXCIX. pag.* 7.

§. XI.

Ad cauſas hujus febris quod attinet, materialis neutiquam ſimplicis bilioſæ, vel ſalſæ, ſed potius cauſticæ, acris & putrefacientis indolis eſſe videtur. Vehemens enim ipſius in partes nervoſas operatio, totius corporis œconomiam functionum illico graviter turbans & vigiliam, delirium, inquietudinem, anxietatem, corporis jectigationem, vomitum & ſenſuum turbationem, inducens. Longe gravior adhuc, quando expulſa materia retrocedit, quippe quæ, tum haud ſecus, ac venenum, cito deliria, inflammationem internam, aſthma convul-

ſivum & ſpaſticas ſtricturas ciet, ſæpe lethales. Ne dicam, gangrænam & ſphacelum, quæ eryſipelas, inprimis male tractatum, facile excipiunt, virulentiam materiæ luculenter ſatis prodere ac indicare. Vnde vero hæc materia trahat ortum? non adeo quidem in expedito. Ego tamen crediderim, exbile, variis ex cauſis vitiata & corrupta reddita, in duodeni flexura ſtagnante diutius, ibi cum ſucco pancreatico confermentata quaſi & cauſtica-acri facta, eandem conflari, inde ſucceſſive ad ſanguinem & cerebri ſpinaliſque medullæ membranas ferri, univerſum nervoſarum & vaſculoſarum partium ſyſtema male afficere, febremque efficere, donec demum ad externum corporis ambitum pellatur.

§. XII.

Ad concipiendam hanc eryſipelatis materiam, diſpoſiti præ reliquis temperamento ſanguinei & ſanguineo-cholerici, plethorici, juvenes, viri nec non feminæ gravidæ, inquibus tamen benignioris eſſe ſolet naturæ. Sed in ſcorbuticis, ſenibus & cacochymicis, item feminis ſuppreſſione vel emanſione, aut retentione menſium laborantibus, deteriorem obtinet genium. Crebrius etiam & facili ex cauſa, eidem obnoxii, qui ex parentibus eodem affecti prognati, & qui ſemel paſſi, ſæpius poſtea ipſius experiuntur inſultum, præſertim ſi ſenes & ſcorbutici. Anniverſaria & æquinoctialia, quin ſingulis menſibus redeuntia eryſipelata, *Magnif. Dn. PRÆSES* notavit. Sed de his, in ſenibus maxime & cacochymicis, verum etiam deprehendit HIPPOCRATIS in *aphor.* effatam: quod qui ſæpe eryſipelate corripiuntur, tandem eo moriantur.

§. XIII.

Quæ autem hanc intus delitescentem erysipelatis materialem causam evolvere & in actum deducere possunt, ex rebus non naturalibus sunt multa. Inter hæc primum ac præcipuum locum sibi vindicant animi affectus vehementes, ira præsertim ac terror. Inter alia FALLOPIVS consignavit exemplum feminæ, quæ, quotiescunque irata, erysipelas nasi incurrit, potu aquæ hordei facile discutiendum. Nos etiam, quid animi pathemata ad inducendum erysipelas faciant, confirmatum habemus notabili exemplo, viri, qui primum ex terrore propter incendium subito obortum inflammationem erysipelaceam in tibia dextra incurrit, quæ, quum cachecticum simul esset corpus, exulcerata, demum tamen fere coire visa est. Sed quum interea ira commoveretur vehementius, denuo cum horrore ipsum incessit tumor erysipelaceus in femore, qui pariter pus contraxit, fistulas in musculis sibi efformavit, multoque labore vix est consolidatus.

§. XIV.

Excludit dein erysipelas aër nimis calidus & intensior solis ardor, nec non vicissim subita & vehemens corporis vel pedum refrigeratio. Idem facit cibus calidus, potus exæstuans, crebra ebrietas, nec non balneum fervidius. Inprimis vero ad exclusionem hujus mali faciunt, evacuationes sanguinis, tam artificiales, per scarificationes & venarum sectiones, omissæ, quam spontaneæ per nares, uterum & sedis venas, interceptæ. Speciatim capitis erysipelas frequentius accidit his, qui diu noctuque in aëre humido & pluvioso degunt, item senibus. In mammis solenne est puerperis, præsertim lactan-

lactantibus, post gravem terrorem, tumque illico sistitur lactis effluxus, mammæ duræ fiant & a lacte coagulato tumescunt.

§. XV.

Interim erysipelas, si cito & sine adeo vehementi commotione erumpit, nec corpus sordidum, nec locus nobilior, aut cum nervosis partibus communicans, non tantopere periculosum, sed sub auctiori perspiratione, adhibitis congruis remediis, post unum aut alterum diem, tumor sensim subsidet, ardor ac dolor evanescit, calor roseus mutatur in flavum, cuticula finditur, in squamas fatiscens secedit & morbus ex voto solvitur. Quin salubritatis plane notam quandoque fert, ac novi, alios morbos, præsertim asthma convulsivum, nec non colicam convulsivam, erysipelate superveniente, fuisse feliciter superatos.

§. XVI.

Sed ubi erysipelas magnum, profundum, succi corporis eminentius impuri, pars exquisitioris sensus; periculo, uti supra passim dictum, non vacat. Aut enim rubor livorem & nigredinem induit, ac brevi in sphacelum transit funestum; aut inflammatio discuti renuit, suppuratur ac ulcera mali moris, fistulas ac gangrænam inducit. Minimum in sanguineo phlegmaticis & cacochymicis post erysipelas remanet ingens tumor pedis, ut tibia magnitudine tripla naturalem statum excedat isque tumor difficulter abigitur. Qui autem hoc morbo moriuntur, febre pereunt, quæ utplurimum juncta est cum difficillima respiratione, interdum cum delirio, aliquando cum sopore, & intra septimum plerumque diem, catastrophe accidit lethalis.

§. XVII.

§. XVII.

Male etiam cedit, quod perversa medicatione excipitur. Nam priscum & verum HIPPOCRATIS *aph. 25. Sect. VI.* est dictum: quod si retropellatur, sit perniciosum, quin funestum. Norunt certe uberius omnes qui Medicinam exercent, quam gravia sæpe per repulsionem & retentionem erysipelatis, ab imperitis Medicis maximeque domesticis experimentis, inducantur damna. Nos quidem vidimus post vomitorium & validum purgans recessisse erysipelas, insequutam ventriculi inflammationem & mortem. A venæ sectione etiam ad interiora revocatum esse & vagum postea cum longe majori incommodo factum fuisse notavimus. Observavimus quoque, repulso ab ipsa comphora cum minio & bolo cruris erysipelate, excepisse febrem intensam, stomachi dolorem intolerandum, respirationem mire laboriosam, vomitum biliosum, virium languorem appetitusque prostrationem, nec prius conquievisse hæc pathemata, quam datis antispasmodicis leniterque diaphoreticis & revocato ad pristinam sedem per vesicatorium erysipelate.

§ XIIX

De capitis erysipelate, repellentibus, frigidis, adstringentibus, vel etiam nimis spirituosis, nec non camphoratis linimentis tractato, compertum habemus, quod induxerit vertiginem, affectus soporosos, anginam, phrenitidem, linguæ paralysin, quæ mala senioribus & scorbuticis haud raro fuerunt funesta. Eandem noxam passim testantur Medicorum observata. Ex erysipelate tibiæ epithemate adstringente frigide admoto, repulso, die undecimo mortem accidisse, inventis post mortem pulmonibus

nibus & cerebri membranis puſtulis ſmiliaribus obſeſſis, mirum fœtentibus, fidem facit BONETVS *in anatom. pract. lib. I. Sect. VI. Obſ. II.* Feminam, poſt applicatam aquam frigidum, horrendum delirium & miſerrimam mortem eſſe expertam, teſtis eſt, HAGEDORN *Cent. I. obſ. XXXIIX.* Et eryſipelas, ſolo aëre frigido repulſum, vertiginem & impotentiam lateris induxiſſe, memorat SALMVTH *Cent. II. obſ. XLIII.*

§. XIX.

Neque minus ſaturnina, oleoſa, linimenta ſpirituoſa, largiter comphorata exterius admota, malum eryſipelatis eventum procurant, ac ut in ulcera mali moris, gangrænam & ſphacelum, degeneret, faciunt, uti pluribus MOENICHEN *obſ. II. pag. 245.* item TIMAEVS a Güldenklee *lib. VI. caſ. XXXIII.* teſtantur. Speciatim HILDANVS de eryſipelate manus oleo roſaceo ex conſilio imperiti Chirurgi inuncto, gangrænam vix ſanabilem accidiſſe memorat. *Cent. II. obſ. 82.* Eryſipelas, etiam cruris œdematoſum lavamento ſpirituoſo ſublatum, febrem interſam, laborioſam reſpirationem, intolerabilem ſtomachi dolorem & vomitum bilioſum induxiſſe, eademque omnia revocato in tibias per veſicatorium eryſipelate diſparuiſſe, relatum legimus in *M. N. C. Cent. VI. pag. 107.*

§. XX.

Hic eſt decurſus & hæ ſunt cauſæ eryſipelatis atque tam gravia etiam ex præpoſtera medicatione damna redundant. Opera igitur danda, ut congrua remedia cauſæ morbi oppoſita recta methodo adhibeantur. Jam omnia eryſipelati medendi ratio tribus his abſolvitur indicationibus: I. ut motus iſte febrilis naturæ nullo modo

do impediatur, ſed potius ſi deficit, promoveatur, ſi excedit ad temperamentum reducatur II. Ut materia ſubtilis cauſtica nervoſis partibus inſidens temperetur atque ad ſe & excretionem præparetur. III. Vt ſtaſis lymphæ putridæ & cauſticæ inflammatoria in partibus externis diſcutiatur & ad perfectam expulſionem traducatur.

§. XXI.

Inter ea præſidia, quæ motum febrilem naturæ quodammodo languentem excitant & promovent, ex claſſicis remediis laudem omnino meretur mixtura ſimplex, quando cum ſpiritu nitri dulci, aut melius adhuc, liquore noſtro anodyno minerali, miſcetur; vel ſi eſſentia ſcordii, aut pimpinellæ albæ, non adeo ſpirituoſa & concentrata, cum tantundem liquoris anodyni noſtri confunditur, & ad XX. vel XXX. guttas, porrigitur. Juvat quoque expulſionem infuſum theiforme, ex herba ſcordii, floribus ſambuci & ſemine fœniculi compoſitum, nec non ex temperatioribus pulvis bezoardicus noſter, aut Ludovicianus. Motus ſpaſmosque excedentes moderatur emulſio ex aqua fl. ſambuci, tiliæ, acaciæ cum ſeminibus quatuor frigidis majoribus, nec non ſemine napi, præſertim ſi loco vehiculi uſurpetur, cum quo pulvis noſter bezoardicus, vel ſolus, vel cum aliquot nitri & cinnaboris granis, aſſumatur. Idem facit ſimulatque expulſionem ſuſtinet, mixtura ex una ſpiritus bezoardici Buſſii & tribus liquores noſtri anodyni partibus. Vbi vero motus legitimi, nec nimii, nec deficientes præſto, utiliſſimum omnino domeſticum illud remedium, ex rob ſambuci uncia, cornu cervi uſti, aut lapidum cancrorum drachma ex aqua florum ſambuci ſumtum, cui ego in calidioribus cum fructu adjicere ſoleo X. vel XII. nitri puri grana.

§. XXII.

Ad demulcendam humorum acrimoniam materiamque recte præparandam, præter jam dicta, spectatæ sunt virtutis decocta, loco potus ordinarii sumta, ex rasura cornu cervi, radice scorzoneræ, altheæ, liquiritiæ & chinæ, cum semine fœniculi, item decoctum avenaceum.

§. XXIII.

Discussio staseos inflammatoriæ per externa juvanda. Laudantur hunc in finem varia ab auctoribus. LOSSIVS *lib. I. obs. 25.* commendat epithema ex decocto florum sambuci cum vino, sapone Veneto & theriaca. BARTHOLINVS *Cent. VI.* nec non CRATO & ANGELVS SALA lithargyrium inter duas petias tepide apponendum. LVDOVICI *in opp. pag. 448.* pulverem ex ceruſſa, myrrha & farina. Sed quam facile externis erysipelas repellatur & damnum procuretur, supra jam dictum & inferius adhuc dicetur. Hinc summa in eorum usu opus est cautione. Vsitatissimus pulvis erysipelatodes MYNSICHTI, ex farina volatili, plumbo usto, bolo rubra, mastiche, olibano & ceruſſa. Cujus in locum commode ac tutius surrogatur pulvis extemporaneus ex floribus sambuci & radice liquiritiæ, sub temperato calore lecti & hypocausti, subinde inspersus, vel sacculus ex his & floribus chamomillæ utriusque, meliloti, tepide admotus.

§. XXIV.

Accedat vero necesse est congruum regimen. Nam perpetua in practicis est regula: In acutis & exanthematicis febribus, corpus semper in blanda & continua diaphoresi esse servandum, quo sanguinis æqualis ad super-

perficiem corporis fiat & maneat motus, ac cum hoc excrementitia materia jugiter advecta diffletur. Hinc merito etiam idem in eryſipelate tenendum, cum quoad totum corpus, tum maxime quoad partem affectam, quo dolores mitigantur & diſcuſſio egregie promovetur.

§. XXV.

His occurrendum præſidiis eryſipelati; jam non abs re erit, utiliſſimas quasdam adjicere cautiones, in medicatione ſolicite tenendas. Harum potiſſima circa externorum uſum verſatur, ne iisdem vel repellatur, vel in ulcus convertatur eryſipelas. Jam quidem inter omnes uberius conſtat de noxa ex actu frigidis & unctuoſis, nec non ex adſtringentibus, terreis & humidis. Sed, qui noſtro tempore quam maxime taxandus, abuſus camphoratorum. Peſſimus enim paſſim invaluit mos, partem eryſipelate affectam ſæpius inungere & fovere ſpiritu vini camphorato, modo cum, modo ſine croco. Tantum autem abeſt, ut hoc diſcutiatur eryſipelas, ut potius fibræ nimium fiant rigidæ, tenue exhalet, craſſius magis impingatur tandemque vel torpor partis, vel ulcera fiſtuloſa inducantur. Nos certe multa ſiniſtri effectus novimus exempla. Vidimus in virgine menſium ſuppreſſione laborante & poſt terrorem eryſipelate capitis affecta, tam male-ceſſiſſe litum crebriorem cum ſpiritu vini camphorato, ſuaſu Medici inſtitutum, ut non modo ſupra tempora exulceratio fieret, ſed & vel decem fiſtuloſi ductus per calvariam, frontem, genas, ad collum usque excurrentes, emergerent, cum exquiſitis doloribus, maxillæ inferioris immobilitate corporisque tabe, donec tandem aſcito peritiori Medico-Chirurgo, ulcera ad conſolidationem, non ſine magno labore & vix intra tres menſes, perduce-

ducerentur. Quin quum cujusque fere coporis peculiaris sit idiosyncrasia, sive specifica quædam & induvidualis sensibilitas, quæ quam maxime in cute, ceu parte nervosa, viget; hanc etiam ob causam in vitiis cutis eo majori cum circumspectione topica admovenda, quia non omnia fert omnis. Observavimus enim sæpissime in mammarum erysipelate admoto innoxio & in aliis vel centies probato emplastro, brevi tempore auctam potius fuisse cum dolore inflammationem, quæ remoto emplastro illico remisit.

§. XXVI.

Quod si, adhibitis licet efficacibus internis & externis discutientibus, erysipelaceus tumor tamen manet, rubor livescere incipit, dolor profundius hæret & ad periostium pertingere videtur, ad ulcerationem tendit erysipelas. Tum igitur transeundum ad ea quæ suppurationem promovent; ita tamen, ut simul corruptioni putredinosæ occurratur. Hunc in finem utilissimum emplastrum diachylon simplex rite confectum, adjecta sufficienti quantitate camphoræ & croci; vel etiam emplastrum Barbette saturninum saponatum, superpositis epithematibus balsamicis, quæ corruptionem arcent. Quando his pus contractum & profundius hæret, aperiendus tumor lancetta, & pus successive, non simul & semel, evocandum. Ne autem in glandulosis maxime locis abscessus in fistulosa & mali moris ulcera transeat, post materiæ secessionem, injiciendus liquor balsamicus ex tinctura florum hyperici, essentia balsami Peruviani, myrrha electa & aliquot guttulis spiritus terebinthinæ.

§. XXVII.

Quando erysipelas nimis profundum & magnum sphacelum,

celum, ex colore in bruno rubicundum vergente & ſymptomatum poſt expulſionem perduratione, cognoſcendum, minatur, præter interna inflammationi & putredini reſiſtentia, nitrum maxime cum momento camphoræ, externe ſpirituoſa & roborantia, conficienda ex aqua calcis vivæ, ſpiritu vini camphorato, aceto vini, cum lithargyrio, admixta quoque eſſentia ſcordii & myrrhæ, crebrius calide cum linteis duplicatis applicanda.

§. XXIIX.

Sanguinis miſſio in eryſipelate quandoque noxia, quandoque utilis. Ne igitur delinquat artifex, tenendum: ſi invadit eryſipelacea febris plethoricos, potibus ſpirituoſis aſſvetos, primis ſtatim diebus vena in brachio pertundenda, Sic enim liberior fit ſanguinis progreſſus & expulſio materiæ ad cutem promovetur. Tanto vero magis id utile eſt, ſi caput petit eryſipelas, tumque gravia hoc auxilio præſcinduntur ſymptomata. Conſultum quoque eſt interdum loco venæſectionis, cucurbitulis cum ſcarificatione in cervice uti. Semper tamen poſt ſanguinis ſubtractionem curandum, ut expeditus & æqualis maneat perſpirationis ſucceſſus.

§. XXIX.

In eryſipelate ſcorbutico, quod diu detinet, in uſum vocanda ſanguinem depurantia & leniter laxantia, cum diaphoreticis; ita quidem, ut per aliquot dies alvina regio expurgetur, dein per aliquot tempus ſubjungantur diuretica ac diaphoretica, idque alternatim aliquoties repetatur, ſimulque pro potu ordinario decoctum temperans ex lignis & radicibus mucilaginoſis cum amaris, præſertim cum radice cichorei, taraxaci, & paſſulis, bibatur. Novit in Weſtphalia *Magnif. Dn.* *PRAESES* virum generoſum

rosum, contumaci scorbutico erysipelate ter fere quotannis circa malleolum laborantem, cui cum fructu suasit, ut fonticulum inuri permitteret inter genu & malleolum, acidulis Antonianis uteretur, pedem tumidum ac debilem fascia spiritu vini madida arctius ligaret & præterea a crassiori victu abstineret & mane juscula cum radice cichorei, apii & scorzoneræ confecta, sorbillaret.

§. XXX.

Quod sæpe recurrit erysipelas, non sine periculo est. Hinc eo annitendum Medico, ut corpus ab hoc malo vindicet. SENNERTUS *de febb. lib. II. cap. XVI.* laudat placentulas ex comis absynthii, herba taraxaci & chamædryos, per mensem Majum omni mane sumendas, nec non lac cui flores sambuci incoctæ, decrescente luna, ter vel quater, mane hauriendum. BARTHOLINUS *Cent. VI. hist. LXXXII.* meminit experimenti in Dania probatissimi, quo urinam propriam melle subactam, summo mane continuis tribus diebus assumunt, & exinde tutos se per vitam ab erysipelate sciunt. Alii, quibus plethora sola fere morborum causa, in sanguinis missione spem ponunt omnem. Nos autem nil efficacius deprehendimus, quam debitum, sub congruo regimine & victu, præparato prius sive per laxantia, sive sanguinis missionem corpore, institutum aquarum mineralium usum, internum æque ac externum, eoque nomine præ reliquis laudem merentur acidulæ Egranæ, thermæ Emsenses, nec non Carolinæ mitiores. His autem deficientibus, venæsectio, vere & autumno præsertim, purgationes per epicrasin, & ea, quæ sanguini repurgando serviunt, cum exacto in vita victuque moderamine, operam locant commodissimam.

FINIS.